

Utopies Oblidades, per Júlia Costa

Júlia Costa, escriptora

L'any 1958 es va publicar a Mèxic el llibre 'Pels camins d'utopia'. El seu autor, Josep Soler Vidal, exiliat, és avui poc conegut per les noves generacions tot i que es poden trobar referències sobre ell i la seva obra en un blog molt interessant. El llibre mencionat es va reeditar l'any 1986 però avui és difícil de trobar, si no és a una biblioteca o en una llibreria de vell, física o virtual.

Soler i Vidal va néixer a Barcelona l'any 1908. Es va formar a l'Ateneu Enciclopèdic Popular i als Estudis Universitaris Catalans. L'any 1928 va ser un dels fundadors del Partit Comunista Català i aquest es va integrar, l'any 1931, al Bloc Obrer i Camperol. A diferència d'alguns companys de militància no es va integrar en el POUM, i l'any 1936 va participar en la constitució del PSUC.

El final de la guerra el va portar a l'exili mexicà, com tants altres polítics i intel·lectuals. Amb el temps es va anar desmarcant del PSUC, a causa de la dependència d'aquest amb el PCE, i va cofundar el Partit Socialista Català l'any 1942. Després de la victòria dels aliats, aquesta organització es va dissoldre de la mateixa manera que el Consell Nacional de Catalunya, en el qual també havia participat. Amb la inesperada consolidació –més aviat enquistament– del franquisme, va continuar actiu en política i va impulsar l'any 1953 la primera Conferència Nacional Catalana, a Mèxic. Va ser també un dels fundadors de la prestigiosa revista *Pont Blau*. El 1965 va tornar a Catalunya i es va establir a Gavà on va morir l'any 1999 després de més de deu anys de patir alzheimer.

No és molt nombrosa la bibliografia de Soler i Vidal però sí que és representativa i imprescindible perquè ens recorda fets d'una època força oblidada: la dels utòpics catalans de mitjan segle XIX. Li devem, entre d'altres, una biografia d'Abdó Terrades, un personatge poc i mal conegut encara (com el mateix que Monturiol, força ignorat més enllà del tema del famós Ictíneo). L'època apassionant de Terrades, així com els anys de la Primera República, han quedat esvaïts en el conjunt d'una memòria col·lectiva sovint oportunista. L'any 2008 es van fer algunes commemoracions amb motiu del centenari de Soler i Vidal però, com en tantes ocasions, aquestes efemèrides passen de puntetes per un context social farcit d'esdeveniments, i en aquest cas no van generar ni tan sols reedicions actualitzades dels seus llibres.

En el pròleg escrit per Santiago Riera i Tuèbols al llibre *Pels camins d'utopia* s'incideix en les característiques de la lluita de classes durant el segle XIX, que presentaven dos camins: el de l'enfrontament i el del reformisme. L'època és plena de pensadors que imaginaven móns utòpics, fraternals, noves societats creades a partir de zero, amb normes igualitàries i que semblava que havien de funcionar si comptaven amb la possibilitat material de la seva realització. El llibre de Soler i Vidal ens presenta la il·lusió amb la qual es va acollir a Catalunya un projecte molt concret, el d'Etienne Cabet. Mentre Abdó Terrades era més combatiu, els cabetians optaven per la fugida ideològica i física del món que els acollia. Qui no ha somniat en alguna ocasió en formar part d'un món nou i pur en algun indret, ni que sigui extraterrestre? Cabet va descriure la ciutat ideal a *Voyage en Icarie*. Democràcia representativa, igualtat, planificació absoluta. Un lloc on tot seria de tots i on tothom treballaria en el seu ofici, triat de forma lliure, per al bé comú. Resulta més senzill establir teories que no pas realitzar de forma pràctica allò que s'ha imaginat perquè cal comptar sempre amb el factor humà, poc previsible en moltes ocasions.

L'any 1840, la revolució de setembre va portar Espartero a la regència de l'estat espanyol. A Barcelona aquesta revolució va tenir un caràcter molt democràtic. Però res no era fàcil en un país empobrit, amb un gran analfabetisme, amb diferències immenses entre les zones més urbanes i les rurals i encara més entre unes zones rurals i unes altres. Les guerres carlistes serien unes de les conseqüències més dramàtiques de la situació. Es van fer moltes revoltes en contra de la revolució industrial, vagues i enfrontaments de tota mena, però també les organitzacions obreres es van anar consolidant enmig de

grans dificultats. L'any 1840, es constitueix la primera societat obrera catalana, promoguda pels teixidors de cotó. La radicalització política s'anirà fent més forta. En aquest marc es dona una de les revoltes més interessants i encara poc conegudes de l'època, que acabarà amb un dels bombardeigs de Barcelona, la de la Jamància.

El metge Rovira, principal protagonista dels fets que ens explica Soler i Vidal, era fill d'una família benestant, inquiet i compromès, amic d'Abdó Terrades tot i que ben aviat es va veure atret per les idees de Cabet, introduïdes, de fet, per Narcís Monturiol. Set anys després de la primera edició del *Voyage en Icarie*, el moviment icarià a Catalunya, sobretot a Barcelona, s'havia estès com una taca d'oli. Cabet havia iniciat un proselitisme intensiu per tal de triar les persones destinades a fer realitat la seva utopia. Pels volts de novembre de 1847 es va saber que l'indret de l'experiment seria americà, Texas en concret. Els icarians de Barcelona van proposar que un dels responsables de fer realitat aquell somni fraternal sigués Rovira. El diari *La Fraternitat* va posar de relleu el sacrifici que feia el metge, que fins i tot va deixar a Catalunya la seva dona embarassada per tal de contribuir a l'èxit del projecte.

Així doncs, el jove metge va marxar cap París i des d'allà va enviar als seus companys d'ideologia cartes entusiastes, plenes de detalls els quals, llegits des del present, palesen la ingenuïtat arrauxada en la qual es movia tot plegat. El 3 de febrer de 1848 el vaixell *Rome* va salpar de l'Havre amb els pioners a bord. Avui sabem que el viatge va ser complicat, difícil, més llarg del que s'esperava. Un fet important va esdevenir a França quan aquella gent va arribar a Nova Orleans: la Revolució de 1848, que donaria pas a la Segona República i propiciaria, amb d'altres moviments semblants, un gran avanç democràtic a una bona part d'Europa. Albert Shaw, que va historiar l'aventura icariana, creu que aquella revolució va ser l'escull en el qual "s'estrella la nau portadora de la fortuna icariana". Molts companys dels qui havien marxat van passar a formar part aleshores del primer pla de la política i el projecte cabetià va perdre una bona part de l'empenta que el movia.

Molts problemes, malalties, defectes d'organització, sacsejaren aquell viatge. Rovira es va desenganyar aviat tot i que va lluitar per mantenir, com d'altres, el sentit del seu sacrifici. Alguns abandonaren, hi havia enfrontaments a dins de les comunitats. L'any 1849 el mateix Cabet es va veure obligat a anar cap a Nova Orleans i reunir-se amb la gent per copsar de prop els problemes. Una de les persones amb les quals es va enfrontar de forma més directa va ser Rovira, que va acusar el "pare" d'haver abandonat les dues primeres avantguardes. Cabet es va defensar i contraatacà, Rovira no va trobar el suport esperat i tan sols una minoria va defensar les seves tesis i va admetre les acusacions fetes a Etienne Cabet sobre la impremeditació i la lleugeresa amb la qual s'havia muntat el viatge i l'establiment de les comunitats. Rovira va comparar la mala organització patida amb la previsió i ordre amb la qual Robert Owen havia establert a les ribes del Wabash la *New Harmony*. És possible que l'autoritat i l'indubtable carisma de Cabet tinguessin molt de pes, però també és cert que les noves incorporacions van prendre un nou rumb i en lloc d'anar a les terres inexplorades de Texas es va optar per les ribes més fèrtils del Mississipí. Rovira, deprimat, malalt, sense ànims i sense forces per continuar, acabaria per suïcidar-se.

Aquella època i aquells homes, els seus somnis i les seves idees, resulten fascinants com ho és, malgrat el seu tràgic final, Joan Rovira, aquest jove metge que passaria en poc temps del somni al desencant. És una llàstima l'oblit en el qual, per motius diversos que caldria analitzar, són tan poc coneguts aquests fets d'una època no pas tan llunyana del nostre present, ben mirat.

Referències

Blog dedicat a Josep Soler i Vidal, amb bibliografia, fotografies i molta documentació. Pels camins d'utopia. <http://caminsdutupia.blogspot.com/>

Soler Vidal, Josep. (1983). *Abdó Terrades. Primer apòstol de la democràcia catalana, 1812-1856*. Pròleg de Josep Termes. Barcelona: Edicions de la Magrana.

Soler Vidal, Josep. (1986). *Pels camins d' Utopia*. Pròleg de Santiago Riera i Tuebols. Barcelona: Club del Llibre Català. Mèxic, 1958. Reedició facsímil, Edicions de la Magrana. Col·lecció alliberament, núm. 20. Barcelona.

Per citar l'article: Costa, J. (2014). Utopies Oblidades. *Catxipanda*, 1(1). Recuperat (data de visualització), a <http://wpu.ir/pi3en>